

Małgorzata Olszewska

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach

OKRESOWA EMERYTURA KAPITAŁOWA W POLSKIM SYSTEMIE EMERYTALNYM

Streszczenie: Opracowanie jest poświęcone nowym zasadom obowiązującym w systemie ubezpieczenia społecznego po wprowadzeniu reformy w 1999 r., a mianowicie emeryturom kapitałowym. Świadczenia te przysługują osobom, które przekazują część składki do otwartych funduszy emerytalnych za pośrednictwem ZUS-u. Prawo do emerytury przysługuje po osiągnięciu wieku 60 lat przez kobiety i 65 lat przez mężczyzn. Pierwsze emerytury dla kobiet realizowane są od 2009 r.

Słowa kluczowe: emerytura kapitałowa, system emerytalny, otwarty fundusz emerytalny.

1. Wstęp

Zmiana systemu emerytalnego przeprowadzona w Polsce w końcu lat 90. spowodowała, że dotychczasowy system repartycyjny zastąpił system repartycyjno-kapitałowy, w ramach którego zaistniał nowy rodzaj świadczenia – emerytura kapitałowa.

Reforma ubezpieczeń społecznych wprowadzona w 1999 r. dokonała znacznego przeobrażenia w ubezpieczeniach społecznych, dla części osób bowiem, które wcześniej rozpoczęły aktywność zawodową, uczestnictwo w otwartych funduszach emerytalnych jest dobrowolne, ale dla zdecydowanej większości populacji drugi filar jest obowiązkowym elementem kapitałowym, o składce ustawowej, transferowanej przez ZUS do otwartych funduszy emerytalnych [*Ubezpieczenia...* 2002]. Obecnie ponad 14 mln osób w Polsce to członkowie otwartych funduszy emerytalnych, a od 2009 r. rozpoczęto wypłatę pierwszych świadczeń z nowego systemu.

Prawo do emerytury na nowych zasadach nabywa osoba po osiągnięciu wymaganego wieku wynoszącego: 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn, bez względu na długość okresów opłacania składek emerytalnych. Jednak w niektórych sytuacjach o wysokości emerytury z systemu repartycyjno-kapitałowego decydować będzie faktyczny okres aktywności zawodowej.

Zmiana systemu emerytalnego ma wpływ na kwotę emerytury w ramach nowego systemu repartycyjnego. Jej wysokość zależy od wartości zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne. Po-

dobnie w systemie kapitałowym – kwota emerytury wynika ze zgromadzonych przez ubezpieczonego środków w ramach otwartego funduszu kapitałowego. Wspólną cechą poszczególnych części emerytur z I i II filaru jest uzależnienie ich wysokości od długości dalszego średniego trwania życia, co w porównaniu z dotychczasowym systemem w wielu przypadkach wpłynie na obniżenie emerytury dla osoby zainteresowanej. Dla złagodzenia znacznej różnicy między wysokością dotychczasowych i przyszłych świadczeń w okresie przejściowym zastosowano „mieszany” sposób wyliczania emerytur z systemu repartycyjnego.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie warunków nabycia prawa do emerytury kapitałowej i elementów mających wpływ na wysokość emerytury w nowym systemie emerytalnym, a także refleksje na temat pierwszych okresowych emerytur kapitałowych.

2. Rodzaje i prawo do emerytury kapitałowej

Przez wiele lat w Polsce emerytura była świadczeniem pieniężnym długoterminowym, do którego prawo wynikało ze spełnienia określonych przesłanek, takich jak wiek i staż ubezpieczonego. Zdarzeniem ubezpieczeniowym jest osiągnięcie wieku emerytalnego [Szubert 1987], ale w literaturze przedmiotu stosowana jest także formuła niezdolności do zarobkowania [Czajka 2003], stanowiąca konsekwencję powstania inwalidztwa osoby ubezpieczonej. Wysokość świadczenia emerytalnego w dotychczasowym systemie była odzwierciedleniem aktywności zawodowej i kwot, od których były opłacane składki na ubezpieczenie emerytalne. Przechodząc na emeryturę, zarówno w poprzednim, jak i w obecnym systemie każda osoba rozpoczyna pobieranie świadczenia z bazowego systemu zabezpieczenia na starość [*Społeczne aspekty...* 2005] i pobiera ją dożywotnio.

Ostatnie lata wykazały, że pojęcie emerytury uległo fundamentalnym zmianom, ponieważ od 2009 r. w Polsce funkcjonuje „emerytura kapitałowa”, stanowiąca część systemu ubezpieczenia społecznego, realizowanego od 1999 r. przez otwarte fundusze emerytalne, które gromadzą środki z pochodzących od osób ubezpieczonych składek emerytalnych¹. Charakterystyczną cechą jest to, że prawo do emerytury kapitałowej przysługuje osobie tylko wtedy, gdy złożyła wniosek i ma prawo do emerytury wypłacanej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czyli z systemu repartycyjnego.

Na podstawie obowiązujących regulacji emerytura kapitałowa występuje w dwóch rodzajach: jako okresowa lub dożywotnia. Pierwsza forma (przejściowa) dotyczy wyłącznie kobiet, które mają prawo do emerytury po ukończeniu 60 lat [Jeźdrzejczyk 2007] i wypłacana jest do momentu osiągnięcia 65 roku życia. W uzasadnieniu do projektu ustawy o emeryturach kapitałowych wskazano, że wprowadzenie okresowych emerytur spowoduje odroczenie zakupu emerytury dożywotniej o 5 lat,

¹ Artykuł 2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, DzU 2004 nr 159, poz. 1667 ze zm.

ponieważ w okresie pobierania okresowej emerytury osoba jest w dalszym ciągu członkiem otwartego funduszu emerytalnego, zatem środki zgromadzone na koncie w ramach OFE będą pomnażane. W ten sposób wysokość emerytury w wieku 65 lat będzie wyższa w momencie przeliczania i ustalania dożywotniego świadczenia. Natomiast docelowo, po osiągnięciu 65 lat, powstanie prawo do emerytury ustalonej na podstawie średniej długości trwania życia na zasadach takich samych jak w odniesieniu do mężczyzn, tj. emerytur dożywotnich [System ubezpieczeń... 2007]. Wyodrębnienie dla kobiet okresowych emerytur kapitałowych jest swego rodzaju wstępnym przyzwoleniem i zmierza do podwyższenia wieku emerytalnego zbliżonego do wieku emerytalnego mężczyzn.

Emerytura kapitałowa jest częścią systemu ubezpieczenia społecznego², otwarte fundusze emerytalne bowiem od 1999 r. rozpoczęły gromadzenie środków pochodzących z części składki emerytalnej³ od osób ubezpieczonych⁴. Fundusze gromadzą i inwestują powierzone składki, dlatego emerytury powinny się opierać na składce, a także na dochodzie uzyskanym od zainwestowanego kapitału [Kalina-Prasznick 2008].

Członek otwartego funduszu emerytalnego ma prawo do okresowej emerytury kapitałowej, jeżeli ukończy 60 rok życia i pod warunkiem, że zgromadzi środki na rachunku w OFE w kwocie równej lub wyższej od dwudziestokrotności kwoty dodatku pielęgnacyjnego⁵. Prawo do okresowej emerytury przewidziano do dnia śmierci albo do dnia poprzedzającego ukończenie 65 roku życia lub w przypadku wyczerpania środków zgromadzonych przez członka funduszu.

Przyznanie okresowej emerytury kapitałowej jest etapem przejściowym, gdyż w tym okresie „emerytka” jest w dalszym ciągu członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Z założenia stwarza to szansę zwiększenia zgromadzonych środków w systemie kapitałowym, co w przypadku korzystnych inwestycji OFE będzie miało wpływ na kwotę dożywotniej emerytury kapitałowej.

Natomiast z chwilą ukończenia 65 roku życia zarówno kobieta, pobierając lub nie pobierając emerytury okresowej, a także mężczyzna – nabywają prawo do dożywotniej emerytury kapitałowej. Zasadniczym jednak warunkiem jest, aby osoba dysponowała zgromadzoną kwotą hipotetycznej emerytury kapitałowej w wysokości co najmniej 50% kwoty dodatku pielęgnacyjnego. Kwota hipotetycznej emerytury ustalana jest jako równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia składki przez średnie dalsze trwanie życia wynikające z „ustawy emerytalnej”. Warunek ten obowiązuje w przypadku kobiet i mężczyzn, ale jest odłożony w czasie do 2014 r., gdy

² Artykuł 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, DzU 2007 nr 11, poz. 74 ze zm.

³ Według danych Komisji Nadzoru Finansowego na dzień 31.03.2009 r. zgromadzona została kwota 137 737 311 491,58 zł [Biuletyn Kwartalny... 2009].

⁴ Tamże, tab. 1, według stanu na 20 marca 2009 r. liczba członków OFE wynosiła 14 055 735 członków.

⁵ Od 1 stycznia 2009 r. do końca lutego jest to kwota 3 263,20 zł, a od 1 marca 2009 r. kwota 3 462 zł.

pierwsze osoby uczestniczące w systemie kapitałowym skończą 65 lat i nabeżdą prawo do dożywotnich emerytur kapitałowych.

Jeżeli wskazane minima nie będą spełnione, wówczas środki zgromadzone w ramach ubezpieczenia kapitałowego zostaną przekazane do funduszu emerytalnego (w FUS), w celu powiększenia podstawy wymiaru emerytury w ramach systemu repartycyjnego. Działanie takie jest równoznaczne z wyłączeniem osoby z OFE i prawem do emerytury wyłącznie z systemu repartycyjnego.

W przypadku zarówno emerytury okresowej, jak i dożywotniej zasadnicze ograniczenie w prawie do świadczenia stanowi zbyt niska kwota zgromadzonych środków. Dlatego wszystkie te osoby, mimo że wybrały przynależność do OFE, ale nie zgromadziły wymaganych minimalnych środków, „wracają do systemu repartycyjnego”, z którego gwarantowane są wypłaty świadczeń na zasadach adekwatnych do czasu nabycia praw emerytalnych.

Prawo do emerytury z I i II filaru ustala się na wniosek osoby zainteresowanej. Złożenie wniosku o emeryturę z systemu repartycyjnego⁶ jest równoznaczne z prowadzeniem postępowania w zakresie emerytury kapitałowej (nawet bez złożonego w tej sprawie wniosku). A zatem początkiem postępowania na rzecz potencjalnego emeryta jest złożenie wniosku w ZUS-ie, na podstawie którego instytucja ta powiadamia o tym fakcie OFE, uzyskując wszystkie informacje o zgromadzonych środkach, niezbędne do ustalenia prawa i wysokości emerytury kapitałowej. Procedury postępowania w tych instytucjach zmierzają przede wszystkim do ustalenia, czy członek OFE zgromadził co najmniej wymaganą minimalną kwotę kapitału warunkującą podjęcie wypłaty emerytury kapitałowej.

3. Ustalanie i wypłata emerytur kapitałowych

Na wysokość emerytury wpływa wartość przekazanych przez uczestników OFE składek emerytalnych, powiększona o środki uzyskane z inwestowania, a także średnie dalsze trwanie życia. W przypadku emerytury okresowej jest to iloraz kwoty zgromadzonych środków i średniego dalszego trwania życia wyrażonego w miesiącach – wspólne dla kobiet i mężczyzn. Pobierając emeryturę okresową, kobieta przez cały czas jest członkiem OFE i nie ma ograniczeń w zarabkowaniu, może w dalszym ciągu być aktywna zawodowo i podlegać ubezpieczeniu emerytalnemu. Dlatego przewidziano możliwość ponownego przeliczenia emerytury z uwzględnieniem dalszego trwania życia według daty złożenia wniosku.

Przeliczenie emerytury może także powodować mniej korzystną sytuację finansową, co wynika ze sposobu inwestowania przez OFE, a w rezultacie oznacza to niższą kwotę emerytury. Dlatego w przypadku niekorzystnego wyniku finansowego osoba ma zagwarantowane prawo do dotychczasowej wysokości emerytury kapitałowej. Ponowne ustalanie emerytur może być przeprowadzone nie wcześniej niż po

⁶ Od 8 stycznia 2009 r. prawo do emerytury przysługuje kobiecie po ukończeniu 60 roku życia bez konieczności rozwiązania umowy o pracę.

upływie roku kalendarzowego albo po ustaniu ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Zmiana wysokości emerytury okresowej ma wpływ także na rozliczenia pomiędzy ZUS-em i OFE, czyli na kwotę przekazywaną do ZUS-u przez system kapitałowy na bieżącą wypłatę emerytury. Z tego powodu informacje o nowej wysokości ZUS przekazuje niezwłocznie po dokonaniu zmian wysokości konkretnego świadczenia.

Szczególnym zabezpieczeniem świadczeń okresowych jest coroczna waloryzacja emerytur prowadzona na takich samych zasadach jak w systemie repartycyjnym. Ma ona zapobiec obniżaniu wysokości z części kapitałowej.

Po osiągnięciu przez kobietę wieku 65 lat ZUS dokona ponownego ustalenia tym razem dożywotniej emerytury kapitałowej, na którą składa się zaokrąglony w górę do pełnych złotych iloczyn zawartej w ofercie dożywotniej emerytury obowiązującej w dniu złożenia wniosku miesięcznej stawki dożywotniej emerytury kapitałowej, właściwej dla wieku emeryta, oraz wskaźnika wyliczonego jako wartość składki podzielonej przez tysiąc. Kwota dożywotniej emerytury może ulec zwiększeniu w terminach waloryzacji emerytur w przypadku wystąpienia zysku lub nadwyżki.

Ze względu na to, że nie ma odrębnych regulacji dotyczących zakładów emerytalnych, zarówno okresowe, jak i dożywotnie emerytury kapitałowe, łącznie z emeryturą z I filaru, wypłacane są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W ten sposób osoba pobierająca emeryturę z części kapitałowej nie ponosi żadnych kosztów związanych z przekazywaniem jej comiesięcznych świadczeń, a w efekcie wypłata emerytury nie jest obciążona prowizją na rzecz instytucji dokonującej wypłat.

Wypłata emerytur wymaga współpracy instytucji obsługujących I i II filar, ponieważ środki na wypłatę części kapitałowej przekazywane są na bieżąco z OFE, którego członek ma wypłacaną emeryturę. Ponadto ZUS ma obowiązek analizowania kwot wypłacanych indywidualnych emerytur, ponieważ łączna kwota emerytury, czyli z FUS-u i z OFE, nie może być mniejsza od najniższej emerytury⁷. W sytuacji ustalenia niższych kwot, co wynika z niskiego stanu środków w systemie repartycyjnym i kapitałowym, dla kobiety, która ukończyła 60 rok życia i ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat, a dla mężczyzny po ukończeniu 65 roku życia z odpowiednim okresem, tj. 25 lat, emerytura zostaje podwyższona do najniższej emerytury. W przypadku spełnienia warunku wymaganego okresu ubezpieczenia różnica między kwotą najniższej emerytury a kwotą wyliczoną z obu części podlega refundacji ze środków budżetu państwa. Natomiast brak wymaganego okresu aktywności zawodowej danej osoby oznacza, że wypłata emerytury będzie realizowana w faktycznie wyliczonej wysokości, czyli bez zachowania gwarancji kwoty najniższej emerytury.

4. Realizacja okresowych emerytur kapitałowych z II filaru

System kapitałowy jest prywatnie zarządzanym kapitałowym filarem, który działa również według zasady zdefiniowanej składki [Kołosowska 2004]. W 2009 r. kobie-

⁷ Od 1 marca 2009 r. najniższa emerytura wynosi 675,10 zł.

ty po raz pierwszy mogą się ubiegać o ten rodzaj emerytury ze środków zgromadzonych w OFE. Z danych Komisji Nadzoru Finansowego wynika, że liczba osób uprawnionych do emerytur w 2009 r. jest niewielka i dodatkowo rozproszona w różnych OFE. W fazie przygotowania omawianych aktów prawnych na rok 2009 szacowano, że osób uprawnionych do okresowej emerytury kapitałowej jest ok. 2,65 tys., a w następnych latach, z oczywistych powodów, udział uczestników OFE będzie się zwiększał.

Prawo do emerytury z systemu kapitałowego przysługuje osobie, która w OFE zgromadziła kwotę co najmniej 3462 zł. Nieosiągnięcie takiego poziomu oznacza brak prawa do emerytury kapitałowej. Dotychczas wnioski o wypłatę emerytury po ukończeniu 60 roku życia z I i II filaru złożyło tylko 55 osób, z czego w 28 przypadkach osoby te, ze względu na zbyt niską kwotę przekazaną do funduszy emerytalnych, nie mają prawa do emerytury kapitałowej [Januszewska 2009]. Warto zwrócić uwagę, że osoby te mają zagwarantowaną wypłatę emerytury z systemu repartycyjnego, zgromadzone kwoty zaś zostaną przekazane do funduszu emerytalnego prowadzonego przez ZUS.

Korzystnym czynnikiem dla osób uprawnionych jest to, że emerytura z FUS-u ustalana jest według nowych zasad w oparciu o zwaloryzowany kapitał początkowy i zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne opłacane od 1999 r. Warto zauważyć, że wiele osób, będąc członkami OFE, może być nieprzygotowanych na taką sytuację i trudno jest im wyjaśnić, że kapitał ze zgromadzonych składek emerytalnych i z inwestycji w ramach systemu kapitałowego jest niższy od zwaloryzowanych składek przekazywanych do FUS-u.

Niewielka liczba osób uprawnionych do okresowych emerytur kapitałowych jest także konsekwencją zbyt małej świadomości w zakresie ubezpieczeń emerytalnych, czego wyrazem było przystępowanie do OFE osób, które nie miały stabilnej sytuacji finansowej, ubezpieczeniu podlegały sporadycznie i opłacały składkę od stosunkowo niskiej podstawy wymiaru. W rezultacie kwota zgromadzonych środków nie uprawnia tych osób do emerytury kapitałowej albo jest to niewielka emerytura.

Na podstawie dostępnych danych dotyczących okresowych emerytur kapitałowych w pozostałych 27 przypadkach wypłacanych w ramach systemu kapitałowego miesięczna wysokość kształtuje się na poziomie od 14,89 do 227,31 zł [Januszewska 2009]. Do tych kwot dolicza się kwotę emerytury ustaloną ze środków FUS-u, co oznacza, że łączna średnia wysokość emerytur z I i II filaru wynosi 929,42 zł.

Istotną zmianą dokonaną w trakcie realizacji ustawy o emeryturach kapitałowych jest możliwość rezygnacji z członkostwa w OFE tych kobiet, które wiek 60 lat osiągną w latach 2009-2013⁸. Zainteresowane osoby, wnioskując o przekazanie środków z OFE do budżetu państwa, rezygnują z okresowej emerytury kapitałowej, w zamian może być ustalona emerytura mieszana. W roku 2009 część emerytury (80%) wyliczona jest według starych zasad, czyli w oparciu o kwotę bazową, okresy

⁸ Artykuł 183 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, DzU 2004, nr 39, poz. 363 ze zm.

składkowe i nieskładkowe, a także podstawę wymiaru emerytury, a druga część (20%) w oparciu o zwaloryzowany kapitał początkowy i zwaloryzowane składki emerytalne podzielone przez dalsze trwanie życia. W przypadku niektórych osób ten sposób wyliczenia może się okazać korzystniejszy, szczególnie gdy osoba w okresie do 1998 r. miała wyższą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i dłuższy staż ubezpieczeniowy, co wpływa pozytywnie na wysokość kapitału początkowego i emerytury ustalanej według nowych zasad. Zmiana ta, wprowadzona w trakcie roku, może w dalszej przyszłości stanowić pretekst do kolejnych modyfikacji w tym zakresie przede wszystkim dlatego, że w kolejnych latach o wysokości emerytury decydować będzie faktyczna kwota przekazanej składki na ubezpieczenie emerytalne, a nie kwota bazowa, okresy składkowe i nieskładkowe.

Proces przyznawania emerytur kapitałowych wskazuje, że świadczenia te już istniały w ramach obowiązującego w Polsce systemu emerytalnego i doświadczenia te będą miały znaczenie dla przyszłych emerytów.

5. Podsumowanie

W polskim systemie ubezpieczenia społecznego ponad dziesięć lat temu została zapoczątkowana reforma, która wyodrębniła kilka rodzajów ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe. Zmiana systemu miała na celu w ramach ubezpieczenia emerytalnego przejście z systemu zdefiniowanego świadczenia na system zdefiniowanej składki oraz utworzenie, obok systemu repartycyjnego, także nowego systemu kapitałowego.

W zależności od daty urodzenia osoby ubezpieczonej system kapitałowy jest obowiązkowy lub dobrowolny. Obecnie liczba członków OFE przekracza 14 mln osób.

Od 2009 roku rozpoczęto rozpatrywanie wniosków o okresowe emerytury kapitałowe, które w pierwszych latach 2009-2013 przysługują kobietom po ukończeniu 60 roku życia. Na podstawie dostępnych danych można stwierdzić, że liczba osób, które złożyły wnioski, jest niewielka, ale kwota świadczeń z części kapitałowej także jest niezbyt wysoka.

Wśród osób składających wnioski są takie, które nie zgromadziły wymaganego minimum, o czym zapewne przesądziły: niskie dochody z tytułu podstawy wymiaru składek, przerwy w okresach ubezpieczenia, a także okresy nieskładkowe, które w nowym systemie emerytalnym nie mają wpływu na wysokość emerytury.

Przyczyną takiego stanu jest w dalszym ciągu zbyt mały i niewystarczający poziom wiedzy oraz świadomość wśród ubezpieczonych co do zmian w zakresie emerytur w nowym systemie, a także czynników mających wpływ na zabezpieczenie finansowe po zakończeniu aktywności zawodowej.

Literatura

- Biuletyn Kwartalny. Rynek OFE 1/2009, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa 2009.
- Czajka Z., *Systemy emerytalne w Niemczech i w Wielkiej Brytanii wobec nowych wyzwań*, UŁ, Łódź 2003.
- Januszewska M., *Niewiele wniosków, a jeszcze mniej emerytur z drugiego filara*, „Rzeczpospolita” z 7.05.2009.
- Jędrzejczyk I., *Status kobiet w ubezpieczeniach. Badania aktywności ubezpieczeniowej*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2007, z. 1/2.
- Kalina-Prasznic U., *Powszechne ubezpieczenie emerytalne na rynku kapitałowym*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2008, z. 4/1.
- Kołosowska B., *Skutki finansowe reformy systemu emerytalnego w Polsce*, UMK, Toruń 2004.
- Spoleczne aspekty ubezpieczenia*, red. T. Szumlicz, SGH, Warszawa 2005.
- System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe*, red. G. Szpor, LexisNexis, Warszawa 2007.
- Szubert W., *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, PWN, Warszawa 1987.
- Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko*, red. W. Ronka Chmielowiec, PWE, Warszawa 2002.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, DzU 2007, nr 11, poz. 74 ze zm.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, DzU 2004, nr 39, poz. 353 ze zm.
- Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, DzU nr 228, poz. 1707.

TEMPORARY CAPITAL RETIREMENT IN POLISH PENSION SCHEME

Summary: This article discusses new rules, that is capital retirement, in social security system after the introduction of the reform in 1999. This kind of benefit is for people who transfer the insure premium to open pension funds through ZUS (Social Insurance). The capital retirement is for women at the age of 60, and for men at the age of 65. The first retirement pension for woman has been since 2009.